

Na temelju članka IV. 4a) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine na sjednici Zastupničkog doma, održanoj 22. travnja 2003. godine, i na sjednici Doma naroda, održanoj 21. svibnja 2003. godine, usvojila je

ZAKON

O RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA U BOSNI I HERCEGOVINI

I - OPĆE ODREDBE

Članak 1.

Ovim zakonom uređuje se, promovira i štiti ravnopravnost spolova i garantira jednaka mogućnost svima građanima, kako u javnoj, tako i u privatnoj sferi društva, te sprečava izravna i neizravna diskriminacija utemeljena na spolu.

Članak 2.

Spolovi su ravnopravni.

Puna ravnopravnost spolova garantira se u svim sferama društva, a osobito u oblasti obrazovanja, ekonomije, zapošljavanju i radu, socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti, športu, kulturi, javnom životu i medijima, bez obzira na bračno i obiteljsko stanje.

Diskriminacija na temelju spola i spolne orijentacije zabranjena je.

II - DISKRIMINACIJA

Članak 3.

Diskriminacija na temelju spola, u smislu ovoga zakona, predstavlja svako pravno ili faktičko, izravno ili neizravno razlikovanje, privilegiranje, isključivanje ili ograničavanje utemeljeno na spolu zbog kojeg se pojedinkama/cima otežava ili negira priznanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava i sloboda u političkom, obrazovnom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom, sportskom, građanskom i svakom drugom području javnog života.

Diskriminacija može biti izravna ili neizravna.

Izravna diskriminacija na temelju spola postoji kada je osoba bila tretirana, tretira se, ili može biti tretirana nepovoljnije u odnosu na drugu osobu, u istoj ili sličnoj situaciji, a na temelju spola.

Neizravna diskriminacija na temelju spola postoji kada prividno neutralna pravna norma, kriterij ili praksa jednaka za sve dovede u nepovoljnu poziciju osobu jednog spola u poređenju s osobama drugoga spola.

Diskriminacijom na temelju spola ne smatra se norma, kriterij ili praksa, koju je moguće objektivno opravdati postizanjem zakonitog cilja, proporcionalnog poduzetim nužnim i opravdanim mjerama.

Sukladno stavku 5. ovoga članka, dozvoljena je uspostava specijalnih mjera u svrhu promoviranja jednakosti i ravnopravnosti spolova i eliminacije postojeće neravnopravnosti, odnosno zaštite spolova na temelju biološkog određenja.

III - DEFINICIJE

Članak 4.

U smislu ovog zakona smatra se:

a) **spol**: društveno uspostavljena uloga žena i muškaraca u javnom i privatnom životu za razliku od istog izraza koji daje biološko određenje. Izraz spol, u duhu ovoga zakona, pokazuje značaj koji je unutar društva dat biološkom određenju spola;

- b) **nasilje na osnovu spola:** bilo koje djelo koje nanosi fizičku, mentalnu, seksualnu ili ekonomsku štetu, ili patnju, kao i prijetnje takvim djelima koje ozbiljno sputavaju osobe da uživaju u svojim pravima i slobodama na načelu ravnopravnosti spolova, u javnoj ili privatnoj sferi života, uključujući i trgovinu ljudima radi prisilnog rada, te ograničenje, ili proizvoljno lišenje slobode;
- c) **uznemiravanje:** svaka situacija u kojoj dođe do neželjenog ponašanja u svezi spola, a koje ima za svrhu i rezultat nanošenje štete dignitetu osobe ili stvaranje zastrašujuće, neprijateljske, ponižavajuće, prijeteće ili slične situacije;
- d) **seksualno uznemiravanje:** svako ponašanje koje riječima, ili radnjama, ili psihičkim djelovanjem seksualne prirode za svrhu ili rezultat ima nanošenje štete dignitetu osobe, ili stvaranje zastrašujuće, neprijateljske, ponižavajuće, prijeteće, ili slične situacije, a koje je motivirano pripadnošću različitom spolu, ili različitom seksualnom orijentacijom a koje za oštećenu osobu predstavlja nepoželjno fizičko, verbalno, sugestivno i drugo ponašanje;
- e) **poslodavac/ka, uposlenik/ca, djelatnik/ca:** onako kako je to definirano entitetskim zakonima koji reguliraju radne odnose.

IV - OBRAZOVANJE

Članak 5.

Svi imaju jednaka prava na obrazovanje, bez obzira na spol.

Obrazovna institucija ne smije vršiti diskriminaciju utemeljenu na spolu u svezi :

- uvjeta prijema;
- odbijanja prijema;
- načina pružanja usluga i beneficija;
- isključenja iz procesa obrazovanja;
- vrednovanja dostignutih rezultata u tijeku obrazovanja;
- jednakih uvjeta u stvaranju karijere i profesionalnog usmjeravanja, stručnog usavršavanja i stjecanja diploma;
- u drugih mogućih slučajeva.

Članak 6.

Mjerodavne vlasti, obrazovne ustanove i druge pravne osobe osigurat će da planovi i programi i metodologije osiguraju uspostavu obrazovnog sustava, koji će garantirati eliminaciju nastavnih programa koji sadrže stereotipnu društvenu ulogu muškarca i žene, a koji za posljedicu imaju diskriminaciju i nejednakost spolova.

Sadržaji, koji promoviraju jednakost spolova, sastavni su dio nastavnog programa za sve razine obrazovanja.

Mjerodavne vlasti, obrazovne ustanove i druge pravne osobe osigurat će efikasne mehanizme zaštite protiv diskriminacije i seksualnog uznemiravanja i neće poduzimati nikakve stegovne ili druge kaznene mjere prema osobi, zbog činjenice da se on/ona žalio/la na diskriminaciju, uznemiravanje, ili seksualno uznemiravanje, ili je svjedočio/la o diskriminaciji, uznemiravanju, ili seksualnom uznemiravanju.

V - UPOŠLJAVANJE, RAD I PRISTUP SVIM OBLICIMA RESURSA

Članak 7.

Svi su ravnopravni u procesu upošljavanja na temelju spola.

U suprotnosti je s ovim zakonom svaka diskriminacija utemeljena na spolu u procesu ponude upošljavanja, otvorenog oglasa, postupku popune slobodnih radnih mjesta, radnog odnosa i otkaza radnog odnosa, osim u slučajevima predviđenim člankom 3. st. 5. i 6. ovoga zakona.

Članak 8.

Zabranjena diskriminacija po osnovi spola u radu i radnim odnosima je:

- neprimjenjivanje jednake plaće i drugih beneficija za isti rad, odnosno za rad jednake vrijednosti;
- onemogućavanje napredovanja u poslu pod jednakim uvjetima;
- onemogućavanje jednakih uvjeta za obrazovanje, osposobljavanje i stručno usavršavanje;
  - neravnomjerna prilagođenost radnih i pomoćnih prostorija i opreme poslodavca biološko-fiziološkim potrebama uposlenika oba spola;
  - različit tretman zbog trudnoće, porođaja ili korištenja prava na porodiljski dopust, što uključuje i onemogućavanje povratka na isti, ili jednako plaćen posao na istoj razini, nakon isteka porodiljskog dopusta, kao i različit tretman muškaraca i žena u svezi donošenja odluke o korištenju odsutnosti nakon rođenja djeteta;
  - bilo koji nepovoljni tretman roditelja ili staratelja u usklađivanju obveza iz obiteljskog i profesionalnog života;
  - organiziranje posla, podjele zadataka, ili na drugi način određivanja uvjeta rada, otkazivanje radnoga odnosa, tako da se na temelju spola ili bračnog statusa uposleniku dodjeljuje nepovoljniji status u odnosu na druge uposlenike;
  - svaka druga radnja ili djelo koje predstavlja neki od oblika izravne ili neizravne diskriminacije utvrđene člankom 3. st. 3. i 4. ovog zakona.

Poslodavac je dužan poduzeti efikasne mjere u svrhu sprečavanja uznemiravanja, seksualnog uznemiravanja i diskriminacije na temelju spola u radu i radnim odnosima utvrđenim stavkom 1. ovoga članka, te ne smije poduzimati nikakve mjere prema uposleniku/ci zbog činjenice da se on/ona žalio/la na uznemiravanje, seksualno uznemiravanje i diskriminaciju na temelju spola.

Članak 9.

Opći i posebni kolektivni ugovori trebaju biti usuglašeni s odredbama ovoga zakona i osigurati jednake mogućnosti bez obzira na spol.

Sindikati i udruge poslodavaca imat će posebnu ulogu u osiguranju jednake zaštite prava na rad i uvjeta pri upošljavanju i osigurat će da ne postoji diskriminacija na temelju spola među članovima, bilo da je izravna ili neizravna.

Članak 10.

Svi imaju jednaka prava pristupa ekonomskom poslovanju, bez obzira na spol, što podrazumijeva jednak tretman u pristupu svim ekonomskim resursima, privatizaciji, pristupu i korištenju kredita i drugih oblika financijske pomoći, dozvola i registracija za poslovanje, kao i uvjeta za njihovo dobivanje.

Jednak tretman i jednake mogućnosti, te eliminacija diskriminacije osigurat će se i za žene na selu, kako bi se omogućio njihov ekonomski opstanak i opstanak njihove obitelji.

VI - SOCIJALNA ZAŠTITA

Članak 11.

Svi imaju jednaka prava na socijalnu zaštitu bez obzira na spol.

Zabranjena je diskriminacija na temelju spola u uživanju svih oblika socijalnih prava utvrđenih važećim zakonima, a posebno u slučajevima:

- podnošenja zahtjeva za ostvarenje bilo kojeg prava iz oblasti socijalne zaštite;
- postupka utvrđivanja i načina korištenja socijalnih prava i utvrđenih beneficija;
- prestanka uživanja utvrđenih prava.

Članak 12.

Mjerodavne će vlasti osigurati da zakoni i drugi akti, te mehanizmi, koji se odnose na pristup i korištenje socijalne zaštite, nisu diskriminirajući na temelju spola, bilo izravno ili neizravno.

VII - ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Članak 13.

Svi imaju jednako pravo na zdravstvenu zaštitu, dostupnost zdravstvenim uslugama, uključujući i one koje se odnose na planiranje obitelji, bez obzira na spol.

Zdravstvene će institucije poduzeti sve mjere u svrhu sprečavanja diskriminacije na temelju spola u uživanju svih oblika zdravstvene zaštite.

Mjerodavni će organi vlasti poduzeti posebne mjere u svrhu zaštite i unapređenja reproduktivnog zdravlja žena.

VIII - ŠPORT I KULTURA

Članak 14.

Svi imaju jednaka prava i mogućnosti sudjelovanja i pristupa športskom i kulturnom životu bez obzira na spol.

Mjerodavni organi vlasti, institucije i pravne osobe dužni su poduzeti sve mjere u svrhu sprečavanja diskriminacije na temelju spola, a radi osiguranja jednakih mogućnosti za:

- pristup grani športa ili kulturnom pravcu;
- razvoj i pružanje potpore pojedinim granama športa ili kulturnoga pravca;
- dodjeljivanje nagrada zajednice za izuzetna športska i kulturna dostignuća unutar iste grane športa ili kulturnog pravca.

IX - JAVNI ŽIVOT

Članak 15.

Državna tijela i tijela lokalne samouprave, upravljačka tijela tvrtki, političke stranke i ostale neprofitne organizacije osigurat će i promovirati ravnopravnu zastupljenost na temelju spola u upravljanju i procesu odlučivanja.

Radi postizanja cilja iz stavka 1. ovoga članka, mjerodavne će vlasti sačiniti posebne programe i planove, koji će biti korišteni radi poboljšanja spolne zastupljenosti u organima vlasti na svim razinama. Programi i planovi sadržavat će mjere za poboljšanje spolne zastupljenosti.

Radi ravnopravne zastupljenosti spolova, postotak sudjelovanja spolova u tijelima vlasti na svim razinama uključujući sudsku, zakonodavnu i izvršnu vlast, kao i sve ostale javne službe, komisije i odbore, uključujući i sudjelovanje u tijelima, koja predstavljaju državu na međunarodnoj razini, u pravilu će odražavati ravnopravnu zastupljenost spolova.

X - MEDIJI

Članak 16.

Svi imaju pravo pristupa medijima bez obzira na spol.

Zabranjeno je javno prikazivanje i predstavljanje bilo koje osobe na uvredljiv, omalovažavajući ili ponižavajući način, s obzirom na spol.

Mediji su dužni kroz programske koncepte razvijati svijest o ravnopravnosti spolova.

XI - ZABRANA NASILJA

Članak 17.

Zabranjen je svaki oblik nasilja u privatnom i javnom životu na temelju spola.

Mjerodavne će vlasti poduzeti odgovarajuće mjere radi eliminacije i sprečavanja nasilja na temelju spola u javnoj i privatnoj sferi života, te instrumente pružanja zaštite, pomoći i naknade žrtvama.

Mjerodavne će vlasti također poduzeti mjere prevencije nasilja utemeljenog na spolu, posebice u oblasti obrazovanja, radi eliminacije predrasuda, običaja i svih drugih praksi baziranih na ideji inferiornosti ili superiornosti bilo kojeg spola, kao i na stereotipnim ulogama muškaraca i žena. Ovo uključuje ali nije ograničeno na edukaciju i podizanje svijesti među državnim službenicima, u javnosti i sl.

XII - STATISTIČKE EVIDENCIJE

Članak 18.

Svi statistički podaci i informacije koji se prikupljaju, evidentiraju i obrađuju u državnim organima na svim razinama, javnim službama i ustanovama, državnim i privatnim poduzećima i ostalim subjektima moraju biti prikazani po spolu.

Statistički podaci i informacije koji se prikupljaju, evidentiraju i obrađuju, sukladno stavku 1. ovoga članka, moraju biti sastavni dio statističke evidencije i dostupni javnosti.

XIII - SUDBENA ZAŠTITA

Članak 19.

Svatko kome je povrijeđeno pravo osigurano ovim zakonom može pokrenuti odgovarajući postupak pred mjerodavnim sudom.

Tužba mjerodavnom sudu može se podnijeti i prije okončanja, odnosno i bez pokretanja postupka zaštite kod poslodavca.

XIV - NAKNADA ŠTETE

Članak 20.

Diskriminacija u smislu ovog zakona, nasilje na temelju spola, te uznemiravanje i seksualno uznemiravanje utemeljeno na spolu predstavlja temelj za naknadu štete. U tom slučaju, primjenjivat će se odredbe Zakona o obligacionim odnosima i odredbe odgovarajućih zakona o parničnom i Zakona o izvršnom postupku.

Sve odluke mjerodavnih sudskih organa, povodom povrede neke od odredaba ovoga zakona, dostavit će se Agenciji za ravnopravnost spolova BiH, Centru za jednakost i ravnopravnost spolova Federacije BiH (u daljnjem tekstu: Gender centar FBiH) i Centru za ravnopravnost i jednakost spolova Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Gender centar RS).

XV - OBVEZE VLASTI

Članak 21.

Mjerodavni će organi vlasti, na svim razinama, poduzeti sve odgovarajuće i potrebne mjere radi provedbe odredbi propisanih ovim zakonom po oblastima, uključujući, ali ne ograničavajući se na:

- donošenje programa mjera radi postizanja jednakosti spolova u svim oblastima i na svim razinama vlasti;
- donošenje novih ili izmjenu postojećih zakona radi usuglašavanja s odredbama ovog zakona;
- osigurati sudsku zaštitu kako građansku, tako i kaznenu, u svim slučajevima povrede odredaba ovoga zakona;
- osigurati vođenje statističkih podataka razvrstanih po spolu u svim privrednim subjektima, privatnim i državnim poduzećima, državnim i javnim organizacijama i institucijama kao i pristup ovim informacijama.

XVI - PRAĆENJE I NADZOR NAD PROVEDBOM OVOG ZAKONA

Članak 22.

Nadzor nad provedbom ovog zakona obavlja Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice (u daljnjem tekstu: Ministarstvo).

Radi praćenja primjene ovog zakona, u okviru Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice, osniva se Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Agencija).

Agencija se organizira i radi sukladno posebnoj odluci koju, na prijedlog Ministarstva iz stavka 1. ovog članka, donosi Vijeće ministara Bosne i Hercegovine.

Članak 23.

Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine naročito obavlja sljedeće dužnosti:

1. Periodično izrađuje Državni plan akcije za promoviranje ravnopravnosti među spolovima, utemeljen na prijedlozima svih ministarstava na državnoj razini, planu Gender centra FBiH BiH, i planu Gender centra RS, a koji će Ministarstvo predstaviti svake godine Vijeću ministara Bosne i Hercegovine na usvajanje;
2. Prati primjenu i vrši koordinaciju aktivnosti sa svim relevantnim subjektima u procesu implementacije Državnoga plana iz točke 1. ovoga članka;
3. Priprema godišnja izvješća Vijeću ministara Bosne i Hercegovine o statusu spolova u BiH na temelju izvješća Gender centra FBiH i Gendera Centra RS;
4. Vršiti ocjenjivanje zakona, akata i podzakonskih akata, koje usvaja Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, kako bi pratilo djelovanje na ravnopravnost i ravnopravnu zastupljenost spolova;
5. Izrađuje metodologiju za ocjenu efekata državne politike i programa u svezi ravnopravnosti spolova;
6. Obavlja ostale poslove vezane za promociju ravnopravnosti spolova i provedbu svrhe ovoga zakona.

Članak 24.

Gender centar FBiH i Gender centar RS, također, prate i nadgledaju provedbu zakona i najmanje jednom godišnje o tome izvještavaju Ministarstvo.

Pri izradi izvješća iz stavka 2. ovog članka, dužni su surađivati i konsultirati se s nevladinim sektorom, posebice organizacijama koje se bave zaštitom ljudskih prava.

Gender centar FBiH i Gender centar RS starat će se da se na svim razinama vlasti vodi izbalansirana politika jednakosti spolova, te će u vezi s tim pitanjem surađivati s nevladinim organizacijama i sindikatima.

Gender centar FBiH i Gender centar RS mogu u bilo koje vrijeme prezentirati posebna izvješća Ministarstvu.

Sva izvješća Gender centra FBiH i Gender centra RS bit će objavljeni u javnosti.

Članak 25.

Gender centar FBiH i Gender centar RS imaju pravo ispitivati kršenja ovoga zakona na zahtjev ministarstava, građana, nevladinih organizacija, ili na osobnu inicijativu.

Gender centar FBiH i Gender centar RS sudjeluju u davanju inicijative i pripreme zakona, drugih propisa i općih akata, te pri utvrđivanju mjera radi ostvarivanja jednakosti i ravnopravnosti spolova.

O svojim nalazima Gender centar FBiH i Gender centar RS sačinjit će izvješće i preporuke koje će dostaviti mjerodavnim organima i zainteresiranim osobama.

U slučaju da Gender centar FBiH ili Gender centar RS utvrdi da je do povrede ravnopravnosti spolova došlo usljed neusuglašenosti zakonskog ili podzakonskog akta s ovim zakonom, dat će inicijativu za pokretanje postupka za izmjene i dopune tog propisa.

Poslovníkom o radu Gender centra FBiH i Gender centra RS razradit će se detaljan postupak iz prethodnih stavaka.

Članak 26.

Mjerodavni organi vlasti i druge državne institucije, poslodavci, te druge pravne i fizičke osobe, dužni su pružiti sve potrebne informacije i omogućiti uvid u dokumentaciju na zahtjev Agencije, Gender centra FBiH i Gender centra RS odmah, a najkasnije u roku od 15 dana.

XVII - KAZNENE ODREDBE

Članak 27.

Tko na temelju spola vrši nasilje, uznemiravanje i seksualno uznemiravanje, opisano odredbama članka 4. ovog zakona, kaznit će se za kazneno djelo kaznom zatvora u trajanju od 6 mjeseci do 5 godina.

Gonjenje se poduzima po službenoj dužnosti.

Članak 28.

Novčanom kaznom od 1.000 KM do 30.000 KM kaznit će se za prekršaj pravna osoba ako:

1. ne poduzme odgovarajuće mjere i efikasne mehanizme zaštite protiv diskriminacije na temelju spola, uznemiravanja i seksualnog uznemiravanja;
2. ne poduzme odgovarajuće mjere radi eliminacije i sprečavanja zabranjene diskriminacije na temelju spola u radu i radnim odnosima kako je definirano čl. 7. i 8. ovog zakona;
3. ne osigura planove, programe i metodologije u obrazovnim institucijama koje će jamčiti eliminaciju stereotipnih programa, koji za posljedicu imaju diskriminaciju i nejednakost među spolovima;
4. ne razvrstava po spolu statističke podatke i informacije, koji se prikupljaju, evidentiraju i obrađuju;
5. ne omogući javnosti uvid u statističke podatke koje se vode shodno ovom zakonom;
6. na uvredljiv, omalovažavajući ili ponižavajući način predstavlja bilo koju osobu javno, s obzirom na spol.

Za prekršaj iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se novčanom kaznom od 100 KM do 1.000 KM i odgovorna osoba u pravnoj osobi kao i pojedinci koji samostalno obavljaju djelatnost osobnim radom sredstvima u vlasništvu građana.

Niti jedna odredba ovoga članka ne može se tumačiti kao ograničavanje ili umanjivanje prava na vođenje kaznenog ili građanskog postupka, pod uvjetima propisanim ovim zakonom.

Do donošenja odgovarajućeg zakona o prekršajima Bosne i Hercegovine, prekršajni postupak po odredbama ovoga zakona vodit će tijela mjerodavna za ovaj postupak u entitetima i Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine.

Novčana kazna naplaćuje se u korist Proračuna institucija Bosne i Hercegovine.

Rješenja o prekršajima se izvršavaju sukladno važećem zakonu entiteta, odnosno Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

Članak 29.

Procesuiranje i donošenje odluka radi kaznenih djela i djela prekršaja utvrđenih ovim zakonom žurne je naravi i ima prioritet u radu mjerodavnih organa.

XVIII - PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 30.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice predložit će osnivanje Agencije za ravnopravnost spolova u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovoga zakona.

Svi državni i entitetski zakoni, kao i drugi odgovarajući propisi usuglasit će se s odredbama ovoga zakona, najkasnije u roku od 6 mjeseci.

Članak 31.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objave u "Službenom glasniku BiH".

PS BiH broj 56/03
21. svibnja 2003. godine
Sarajevo

Predsjedatelj
Zastupničkog doma
Parlamentarne skupštine BiH
Šefik Džaferović, v. r.